

TÜRKİYE VE KAZAKİSTAN'DAKİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ KÜLTÜREL VE BEŞERİ SERMAYE ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BİR İNCELENME**Prof. Dr. Hüseyin Hüsni BAHAR*****Dr. Nursulu ABDAMANOVA******Özet**

Araştırmanın amacı Kazakistan ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme lisans programlarına kayıtlı olan ve bu çalışmaya katılmayı kabul eden öğretmen adaylarının kültürel ve beşerî sermaye özelliklerini incelemek ve karşılaştırmaktır. Öğretmen adaylarının kültürel ve beşerî sermaye özellikleri kapsamında ebeveyn öğrenim durumu, kardeş sayısı, aile ikamet yeri, ders ve ödevlerinde kullanabileceği bilgisayarının olup olmaması ve aile ekonomik durumları ele alınmıştır. Veriler Kazakistan’dan 227, Türkiye’den 281 olmak üzere toplam 508 gönüllü öğretmen adayından elde edilmiştir. Çalışma grubunun temsil kabiliyetinin yetersiz olması sebebiyle, mevcut çalışmadan elde edilen sonuçlar bu çalışma grubu ile sınırlıdır. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi için çapraz tablolar oluşturulmuş ve ki kare analizleri yapılmıştır. Bu çalışmada, Kazakistan grubundaki öğretmen adaylarının ebeveyn öğrenim seviyesi Türkiye grubundakilerden daha yüksek bulunmuştur. Üç veya daha az kardeşi olanların oranı Türkiye grubunda, beş ve altı kardeşi olanların oranı Kazakistan grubunda daha yüksektir. Kazakistan grubunda ailesi kırsal yerleşim yerlerinde ikamet edenlerin oranı Türkiye grubundan daha yüksek bulunmuştur. Türkiye grubunda ise kentsel yerleşim yerlerinde ikamet edenlerin oranı daha yüksektir. Kazakistan grubundaki öğrencilerin ders ve ödevleri için kullanabileceği bilgisayara sahip olma oranı Türkiye grubundakilerden daha yüksek bulunmuştur. Kazakistan grubunda 52, Türkiye grubunda 114 öğrencinin bilgisayar imkânı bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmaya katılan Kazakistan grubundaki öğrencilerin aile ekonomik durumunun Türkiye grubundakilerden daha olumlu olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara dayalı olarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye ve Kazakistan, öğretmen yetiştirme, kültürel ve beşerî sermaye, öğretmen adaylarının demografik özellikleri.

AN INVESTIGATION ON CULTURAL AND HUMAN CAPITAL CHARACTERISTICS OF TEACHER CANDIDATES IN TURKEY AND KAZAKHSTAN**Abstract**

The aim of the research is to examine and compare the cultural and human capital characteristics of teacher candidates enrolled in teacher training undergraduate programs in Kazakhstan and Turkey and who agreed to participate in this study. The aim of the research is to examine the cultural and human capital characteristics of teacher candidates and to compare them in the context of the country. Within the scope of cultural and human capital characteristics of teacher candidates, parental education status, number of siblings, family residence, whether they have a computer that they can use for lessons and homework, and family economic status are discussed. The data were obtained from a total of 508 volunteer teacher candidates, 227 from Kazakhstan and 281 from Turkey. The results obtained from the present study are limited to this study group due to the insufficient representativeness of the study group. Questionnaire form was used as data collection tool. To analyze the data, cross tables were created and chi-square analyzes were made. In this study, the parental education level of teacher candidates in the Kazakhstan group was found to be higher than those in the Turkey group. The rate of those with three or less siblings is higher in the Turkey group, and the rate of those with five or six siblings is higher in the Kazakhstan group. The rate of those whose families reside in rural areas is higher in the Kazakhstan group than in the Turkey group. The rate of those whose families reside in rural areas is higher in the Kazakhstan group than in the Turkey group. The rate of students in the Kazakhstan

* Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Erzincan-Türkiye ORCID: 0000-0003-0061-3344, hhbahar@erzincan.edu.tr

** Kazakistan Al-Farabi Kazakh National University, Department of Pedagogy and Educational Management, Almaty-Kazakistan, ORCID: 0000-0002-1538-2457, nursulu_85@mail.ru.com

...

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

group having a computer that they can use for their lessons and homework was found to be higher than those in the Turkey group. It has been determined that 52 students in the Kazakhstan group and 114 students in the Turkey group do not have computer opportunities for their lessons and homework. It was observed that the family economic status of the students in the Kazakhstan group participating in this study was more positive than those in the Turkey group. Based on the findings, some suggestions were made.

Key Words: Turkey and Kazakhstan, teacher training, cultural and human capital, demographic characteristics of teacher candidates.

1. GİRİŞ

Öğretmenlik mesleği toplumlarda en yaygın görülen meslek gruplarından birisi olup, kamu çalışanları içinde çok geniş bir kitleyi oluşturmaktadır. Türkiye’de örgün ve yaygın eğitimde 2020-2021 öğretim yılı itibarıyla 1.247.635 öğretmen görev yapmaktadır (MEB, 2020:54,219). Bu sayı, Türkiye nüfusunun (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] 2021) %1.49’una karşılık gelmekte olup, toplam kamu çalışanlarının %25’inden fazladır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı [TCCSBB], 2021). Kazakistan’da 2021 yılı itibarıyla 366.666 öğretmen görev yapmakta olup, bu sayı 2021 yılı nüfusunun %1,93’üne karşılık gelmektedir (Qazaqstan Respýblıkasy Strategialyq Josparlaý Jáne Reformalar Agenttigi Ulttyq Statistika Búrosy – Kazakistan Cumhuriyeti Stratejik Planlama ve Reform Ajansı Ulusal İstatistik Bürosu [KAZSTAT], 2021). Bu oranlar, öğretmenlerin her iki ülkede de çok büyük bir çalışan grubu olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlik mesleğinin tercih edilmesi, kariyer gelişimi olarak da ifade edilen meslek seçim süreci ile başlamaktadır. Yükseköğretimde program tercihi yapmak meslek seçim sürecinin önemli adımlarından birisi olarak görülebilir (Şeker ve Çapri, 2020). Bireyin meslek seçimini ve gelişimini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden en önemlileri psikolojik, sosyolojik, cinsiyet, politik ve ekonomik faktörler olarak sınıflandırılabilir (Pişkin, 2012:44). Öğretmenlik mesleğine girişte bireysel özellikler önemli olduğu kadar, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özellikler de önemli görülmektedir (Akyüz, 2012:17; Mete, 2013:873). Diğer taraftan, kültürel ve beşeri sermaye de meslek seçim sürecinde önemli bir faktör olarak görülebilir. Bourdieu (2015:233), kültürel sermayenin ölçümünde bireyin ebeveynleri ile dede ve ninelerinin eğitim seviyeleri, sosyal kökeni, kültürel olaylara erişimini etkileyen yerleşim yeri ve kişinin kültürel etkinliklerinin sayısından oluşan bir değerlendirmenin kullanılmasını önermektedir. Ebeveyn eğitim seviyesini Bourdieu (2015:128) kültürel sermaye olarak tanımlarken, Coleman (1988:110) beşerî sermaye olarak tanımlamaktadır. Beşerî ve sosyal sermaye birbiri ile ilişkili olan bir bütün olarak görülmekte olup, okul başarısını da etkileyen önemli bir değişken olarak görülmektedir.

Kültürel ve beşeri sermayenin kaynağında aile vardır. Öğretmen adaylarının yükseköğretim program tercihinde aile faktörlerinin önemli olduğu bilinmektedir (Şeker ve Çapri, 2020). Bireyin

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

eğitim hedeflerinin belirlenmesinde ailenin ekonomik durumu önemli bir etkidir (Kuzgun, 2013). Düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen öğrenciler çeşitli engelleri aşarak üniversiteye devam etseler bile, sosyo-ekonomik statülerinin hala olumsuz etkilerini görmeye devam etmektedir (Ünsal, 2014:87). Ana babanın eğitim düzeyi ile çocuğun meslek değerleri arasında yakın bir ilişki gözlenmektedir. Ana babanın eğitim düzeyi düştükçe çocuklar meslekte daha fazla iş güvencesi, daha yüksek ücret beklemektedirler (Kuzgun, 2013). Genel olarak yükseköğretimde program tercihi yapılırken, ilgi duyulan alanlara veya ihtiyaca yönelme şeklinde bir ayırım söz konusudur. Kültürel sermaye düzeyi yükseldikçe ilgi duyulan alanlara yönelme oranı artmaktadır (Tezcan, 2020:173). Bu kapsamda, sosyo-ekonomik düzey üniversite bölüm tercihinde önemli bir belirleyici unsur olarak görülebilir. Öğretmenler sosyo-ekonomik ve kültürel seviye gözetmeksizin toplumun her kesimine hizmet etmektedir. Bu sebeple, öğretmenlik mesleğini seçen adayların farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gruplardan gelmesinin mesleki temsil açısından önemli olabileceği değerlendirilmektedir.

Öğretmenlerin hizmet öncesi yetiştirilme sürecinde programlar önemli olduğu gibi, bu meslek için doğru kişilerin seçilmesi de önemlidir. Çünkü öğretmenlik mesleği nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi ve ülke kalkınmasında önemlidir. Ayrıca öğretmenlik mesleği toplumsal barış ve huzurun sağlanması, bireyin sosyalleşmesi ve kültürel birikimin gelecek kuşaklara aktarılması bakımından da önemli bir rol üstlenmektedir (Özden, 1999:24). Nitelikli öğretmen bu rollerin gereklerini yerine getirerek nitelikli toplumun oluşmasına katkı sağlarken, niteliksiz öğretmen de aksi bir tesir oluşturabilir. Öğretmen adaylarının seçimi, nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi sürecinde önemli görülmektedir (Uygun, 2010:710). Öğretmen niteliğinde hizmet öncesi yetişme süreci önemli olduğu gibi, seçilen adayların öğretmenlik mesleğine uygun olup olmadığı da önemlidir. Demografik özellikler de bu kapsamda düşünülebilir. Akyüz'e (2012:16) göre öğretmenin cinsiyeti, kişilik özellikleri, toplumsal kökeni öğretmenin etkisini şekillendiren meslek dışı faktörler olarak görülmektedir. Öğretmenlik Türkiye'de çok tercih edilen mesleklerden birisidir (Ercan, 2011:37). Benzer bir durumun Kazakistan'da da geçerli olduğu söylenebilir (Kaplankıran, 2017:41). Bunun en önemli sebeplerinden birisi öğretmenin statüsü ile ilgilidir. Öğretmenlerin statüsü öğretmenliği tercih edecek kişilerin yanı sıra, mesleği icra edenler üzerinde de etkili olabilmektedir (Bozbayındır, 2019:2078). Öğretmenlik mesleğinin daha çok orta ve alt gelir gruplarının tercih ettiği bir meslek olarak görülmesi (Özdemir ve Yalın, 1999:18; Kiraz ve Kurul, 2018; Aydın, İşlek ve Peker, 2021), öğretmen yetiştirme programlarının tercih edilmesinde ilgiden çok ihtiyaca yönelik bir tercihin yapmış olduğu düşüncesini akla getirmektedir.

Aile faktörlerinin yanı sıra, hızlı bir şekilde meslek sahibi olma düşüncesi de program tercihinde etkilidir (Tezcan, 2020:169). Ayrıca iş güvencesi ve statü kazanma düşüncesi yükseköğretim program tercihlerde etkili olabilir. İş güvencesine sahip olmak ve statü kazanmak önemli gibi görülse de Türkiye ve Kazakistan'da öğretmenlerin yükseköğretim düzeyinde bir diploma gerektiren diğer meslek gruplarına göre nispeten düşük gelir elde ettiği söylenebilir. Ancak yine de her iki ülkede öğretmenlik, özellikle düşük ve orta sosyo-ekonomik çevreden gelen gençleri cezbeden bir meslek olarak görülmektedir (Temizyürek, 2008:686; Göker ve Gündüz, 2017:179; Kaplankıran, 2017:41; Kaya ve Alcı, 2019:828-829).

Aile, zengin bir ilişki ve etkileşim ortamı içerir (Metin, Ünlü ve Kaşkaya, 2017:152). Ailedeki birey sayısı arttıkça bu ilişki ve etkileşim ağı zenginleşir. Ancak ailedeki birey sayısının artması, aile gelirinin ve imkânlarının bölüşülmesi anlamına da gelir. Diğer bir ifadeyle, ailedeki birey sayısının hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin olduğu söylenebilir. Genellikle gelir düzeyi düşük olan ailelerde ve işçilerde daha fazla çocuk isteme eğilimi vardır (Güleri, 1998:63). Genel olarak eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlerin daha yüksek doğum yapma olasılığına sahip oldukları belirlenmiştir (Eryurt ve Ergöçmen, 2008:23-24). Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile çocuk sayısı arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Çocuk sayısının çok olduğu ailelerde bu sebeple eğitim beklentisi de düşük olmaktadır (Kuzgun, 2013). Ancak Kazakistan'da okuryazarlık oranının 1999 yılında yapılan nüfus sayımında bile çok yüksek düzeyde olduğu (%97,5) tespit edilmiştir (Özdemir ve Özdemir, 2017:122).

İnsanlar daima çalışma koşulları rahat, kendilerine daha iyi bir yaşam düzeyi sağlayacak mesleklere heves etmektedirler. Ancak doğuştan getirilen kapasite ve çevre imkânları her bireyi bazı alanlarda başarılı olacak şekilde biçimlendirmektedir (Kuzgun, 2013). Bireyin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel çevre doğuştan getirdiği kapasitenin geliştirilmesi bakımından önemlidir. Genç bireyler söz konusu olduğunda ebeveyn eğitim durumu, mesleği ve aile gelir durumu sosyo-ekonomik düzeyin en önemli belirleyicileri olarak görülebilir (Ünsal, 2014:86). Aileye ek olarak ailenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik düzey de kariyer gelişimini etkileyen faktörlerden birisidir (Pişkin, 2012:65). Bireyin yaşadığı yerin kırsal veya kentsel olması da bireye sağlayabileceği imkânlar ve karşılaşılabileceği uyarıcılar bakımından önemlidir.

Kariyer teorisyenleri iş tanımlarının giderek daha karmaşıklaştığını, meslek seçiminde ailenin ve aile etkilerinin daha da önemli hale geldiğini kabul etmişlerdir (Greenhaus ve Gallanan 2006:313). Çocuklar eğitim ve meslek ile ilgili kararlar verirken en fazla anne ve babalarından etkilenmektedir (Pişkin, 2012:63). Eğitimli anne ve babalar, çocuklarının mesleki tercih ve yönlendirilmelerinde daha

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

fazla katkı sağlayabilir. Çakar ve Kulaksızoğlu (1997:124), anne eğitim düzeyi arttıkça bir meslekte karar kılma oranının da arttığını tespit etmiştir. Sarıkaya ve Khorshid (2009:409), annenin eğitim düzeyi arttıkça mesleklerle ilgili olumlu düşüncelerin arttığını, annenin eğitim düzeyindeki düşüşün bireyin meslek seçiminde negatif etki oluşturduğunu belirlemişlerdir. Benzer bazı hususlar baba öğrenim durumu için de söylenebilir. Baba eğitim düzeyinin yüksekliği, bireyin meslek seçim yeterliliği üzerinde etkili bir faktör olarak görülmektedir (Vurucu, 2010:100). Baba eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin meslek seçiminde ilgi ve yetenekleri doğrultusunda daha isabetli tercihler yaptığı söylenebilir (Owen ve ark. 2012). Anne ve baba eğitim durumunun, diğer meslek seçimlerinde olduğu gibi öğretmenlik mesleğine yönelik program tercihinde de etkili olabilir.

Ülkeler arasında belli farklar olmakla birlikte hemen hemen her ülkede kadın ve erkekler tarafından icra edilen mesleklerin dengeli bir şekilde dağılmadığı gözlenmektedir. Öğretmenlik, memurluk, hemşirelik, masa başı işleri gibi bazı geleneksel mesleklerde kadınların daha çok istihdam edilmektedir. Türkiye’de kadınların en çok eğitim ve sağlık sektöründe yoğunlaştıkları görülmektedir (Pişkin, 2012:66). Cinsiyet meslek seçiminde etkili olan faktörlerden birisi olarak görülmektedir. Kuzgun (2013)’un da belirttiği gibi, toplumda icra edilen mesleklerde kadın ve erkek oranlarının dengeli olmadığı bilinen bir gerçektir. Eğitim görmüş kadınların bile çoğunluğu ya ev işlerine ya da ev kadınlığı ile kolaylıkla uzlaşabilecek öğretmenlik ve büro memurluğu gibi mesleklere yönelmektedir. Her iki ülkede kadınların öğretmenlik mesleğine yönelmesinde bu hususlar etkili olabilir. Yapılan bu çalışmada öğretmenlik mesleğini tercih eden adayların demografik bazı özelliklerinin belirlenmesinin yanı sıra, iki farklı ülke kapsamında karşılaştırılarak incelenmesi bakımından da önemli görülmektedir.

Çalışma kapsamında bulunan her iki ülkede, öğretmenlik mesleğine yönelim üniversite düzeyinde program seçimi ile gerçekleşmektedir (Kalkan, 2021:9; Kaya ve Alcı, 2019:826; Yılmaz, 2014:188). Üniversite düzeyine gelen adaylar ise yetişkinliğe adım atmak üzere olan, gelişim sürecinin kritik sayılabilecek evrelerini atlatmış olan gençlerdir. Bu durumda olan gençlerin önceki yaşam deneyimlerinin onların daha sonraki yaşam dönemlerinde değiştirilmesi zor, belki de imkânsız olan bazı kalıcı etkiler oluşturduğu söylenebilir.

Araştırmanın amacı Kazakistan ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme lisans programlarına kayıtlı olan ve bu çalışmaya katılmayı kabul eden öğretmen adaylarının kültürel ve beşerî sermaye özelliklerini incelemektir. Bu kapsamda öğretmen adaylarının bulunduğu ülkeye göre ebeveyn öğrenim durumu, kardeş sayısı, aile ikamet yeri, ders ve ödevlerinde kullanabileceği bilgisayarının olup olmaması ile aile ekonomik durumunun incelenmesi ve karşılaştırılması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırma, var olan durumu olduğu şekilde tespit etmeyi amaçlayan genel tarama modelinde planlanmıştır. Genel tarama modeli çok sayıda elemandan oluşan bir araştırma evreninde, evren hakkında genel bir yargıya varmak için evrenin tümü veya ondan çekilecek olan bir grup (örneklem) üzerinde yapılan tarama düzenlemesidir (Köse, 2013). Yapılan bu çalışmaya konu olan hususlar, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubuna ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 1’de verilmiştir. Çalışmada Kazakistan’dan 227, Türkiye’den 281 olmak üzere toplam 508 gönüllü öğretmen adayı katılımcıya ulaşılmıştır. Bazı katılımcıların bazı sorulara cevap vermemesi sebebiyle çapraz tablolarda toplam sayı 508 ile 497 arasında değişebilmektedir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna İlişkin Betimleyici İstatistikler

<i>Değişken</i>		<i>n</i>	<i>%</i>
Ülke	Kazakistan	227	44,7
	Türkiye	281	55,3
Cinsiyet	Erkek	142	28,0
	Kadın	365	71,8
	Cevap vermeyen	1	0,2
Üniversite	Güney Kazakistan Devlet Pedagoji Üniversitesi	123	24,2
	Muhtar Avezov Güney Kazakistan Devlet Üniversitesi	57	11,2
	Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi	47	9,3
	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	281	55,3
Toplam		508	100,0

Veriler Türkiye’de Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesine bağlı Eğitim Fakültesi ile Kazakistan’da bulunan üç üniversitenin öğretmen yetiştirme programlarına kayıtlı olan öğrencilerinden toplanmıştır. Kazakistan’daki üniversiteler Güney Kazakistan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Muhtar Avezov Güney Kazakistan Devlet Üniversitesi ve Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversiteleridir. Toplanan veriler gerek üniversite gerekse ülke düzeyinde yeterli sayıya ulaşamadığından yeterli temsil kabiliyetine de sahip değildir. Bu sebeple, bu çalışmadan elde edilen

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

sonuçlar her iki ülkedeki öğretmen adaylarının sosyo-kültürel bazı özellikleri ile ilgili bilgi verse de bunu Türkiye ve Kazakistan evrenine genellemek söz konusu olamaz. Dolayısıyla bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, söz konusu olan bu çalışmadaki çalışma grubu ile sınırlıdır.

2.2. İşlem

Çalışmanın etik açıdan uygun olduğuna ilişkin izin, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 30.04.2021 tarih ve 05/08 sayılı onayı ile alınmıştır. Veriler gönüllü katılımcılardan elde edilmiş olup, veri toplama sürecinin Türkiye'deki kısmı birinci yazar, Kazakistan'daki kısmı ise ikinci yazar tarafından yürütülmüştür. Katılımcıların çalışma hakkında bilgilendirilmesi ve her bir gönüllünün veri toplama araçlarını cevaplama süresi yaklaşık olarak beş dakika sürmüştür.

2.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formunda kayıtlı olunan üniversite ve bölüm adının yanı sıra cinsiyet, ebeveyn öğrenim durumu, kardeş sayısı, aile ikamet yeri, ders ve ödevlerinde kullanabileceği bilgisayarın olup olmadığı, aile ekonomik durumunu nasıl algıladığına ilişkin sorular bulunmaktadır. Anket soruları araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olup, ayrıca soruların amaca uygunluğu konusunda uzman görüşü alınmıştır. Anket sorularından üniversite ve bölüm adı açık uçlu, diğer sorular ise yapılandırılmış formda hazırlanmıştır. Anket Türkiye grubunda Türkçe, Kazakistan grubunda ise Rusça hazırlanmış, araştırmacılar nezaretinde uygulanmıştır. Soruların yanlış anlaşılacak şekilde ifade edilmesine özen gösterilmiş, ayrıca cevaplama sürecine ilgili ülkedeki araştırmacı nezaret etmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesi sürecinde çapraz tablolar oluşturulmuştur. Çapraz tablolarda gözlenen frekansların yanı sıra beklenen frekanslara yer verilmiş, beklenen frekanslar metin içi betimlemelerde en yakın tam değere yuvarlanmıştır. Bulunulan ülke ile incelenen özellik arasında anlamlı bağlantı olup olmadığını belirlemek için ki kare (chi-square) analizi yapılmıştır. Farklı kategorilere ayrılmış iki olay arasındaki ilişkinin testi bağımsızlık testi ile yapılır. Ki kare testi bu amaçla kullanılan testlerden birisidir (Karagöz, 2016:665). Ki kare testi sonuçlarının yorumlanmasında çapraz tablolardan yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Bulgular altı alt başlık altında ele alınmıştır. Bunlar öğretmen adaylarının buldukları ülke ile anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, kardeş sayısı, aile ikamet yeri, ders ve ödevleri için bilgisayara sahip olup olmama durumu ve aile ekonomik durumu arasında ilişki olup olmama durumlarıdır. Bulgular her bir alt başlık altında ayrı ayrı ele alınmış olup, konu ile ilgili çapraz tablolara ve ki kare analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

3.1. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Göre Anne Öğrenim Durumuna İlişkin Bulgular:

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Göre Anne Öğrenim Durumuna İlişkin Çapraz Tablo ve Ki Kare Analizi Sonuçları

<i>Anne öğrenim durumu</i>		<i>Kazakistan</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Toplam</i>
İlkokul veya daha az	Gözlenen	0	98	98
	Beklenen	43,0	55,0	98
Ortaokul	Gözlenen	0	55	55
	Beklenen	24,1	30,9	55
Ortaöğretim	Gözlenen	87	78	165
	Beklenen	72,4	92,6	165
Üniversite	Gözlenen	131	48	179
	Beklenen	78,5	100,5	179
Toplam		218	279	497

$$X^2_{(sd:3)} = 187.312, p < .01$$

Öğretmen adaylarının bulunduğu ülkeye göre anne öğrenim durumuna ilişkin çapraz tablo ile ki kare analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Öğretmen adaylarının bulunduğu ülke ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($X^2_{(sd:3)} = 187.312, p < .01$). Kazakistan’daki öğretmen adaylarının tamamının annesi ortaöğretim veya üniversite düzeyinde öğrenim görmüştür. Annesi ortaokul mezunu olan veya daha az öğrenim görenlerin tamamı Türkiye’dedir. Annenin ortaöğretim düzeyinde eğitim alma durumuna ilişkin Kazakistan grubunda gözlenen değer (87) beklenen değerden (72) yüksek, Türkiye grubunda ise gözlenen değer (78) beklenen değerden (93) düşüktür. Benzer bir farklılığın annesi üniversite mezunu olanlar grubunda da olduğu gözlenmiştir.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Annenin üniversite mezunu olması durumuna ilişkin Kazakistan grubunda gözlenen değer (131) beklenen değerden (79) yüksek, Türkiye grubunda gözlenen değer (48) beklenen değerden (101) düşüktür. Bu çalışmada, Kazakistan grubundaki annelerin öğrenim düzeyinin Türkiye grubundaki annelerden daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

3.2. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Göre Baba Öğrenim Durumuna İlişkin Bulgular:

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Göre Baba Öğrenim Durumuna İlişkin Çapraz Tablo ve Ki Kare Analizi Sonuçları

<i>Baba öğrenim durumu</i>		<i>Kazakistan</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Toplam</i>
İlkokul veya daha az	Gözlenen	0	171	171
	Beklenen	76,7	94,3	171
Ortaokul	Gözlenen	0	53	53
	Beklenen	23,8	29,2	53
Ortaöğretim	Gözlenen	85	40	125
	Beklenen	56,1	68,9	125
Üniversite	Gözlenen	142	15	157
	Beklenen	70,4	86,6	157
Toplam		227	279	506

$$X^2_{(sd:3)} = 341.192, p < .01$$

Tablo 3'te öğretmen adaylarının buldukları ülkeye göre baba öğrenim durumuna ilişkin çapraz tablo ve ki kare analiz sonuçları verilmiştir. Baba öğrenim durumuna ilişkin bulgular anne öğrenim durumuna ilişkin bulgularla benzerlik göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre öğretmen adayının bulunduğu ülke ile baba öğrenim durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($X^2_{(sd:3)} = 341.192, p < .01$). Kazakistan grubunda bulunan öğrencilerin tamamının babası orta veya yükseköğretim düzeyinde öğrenim görmüştür. Diğer taraftan babası ortaokul mezunu olan veya daha düşük düzeyde öğrenim görenlerin tamamı Türkiye grubundadır. Babası ortaöğretim mezunu olan öğrenciler için Kazakistan grubunda gözlenen değer (85) beklenen değerden (56) büyük iken, Türkiye grubunda gözlenen değer (40) beklenen değerden (69) küçüktür. Babası üniversite mezunu olan öğrenciler için Kazakistan grubunda gözlenen değer (142) beklenen değerden (70) büyük, Türkiye

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)
grubunda gözlenen değer (15) beklenen değerden (87) oldukça düşüktür. Anne öğrenim durumunda olduğu gibi, öğrencilerin baba öğrenim durumunun Kazakistan grubunda Türkiye grubundan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.3. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Göre Kardeş Sayısına İlişkin Bulgular:

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Göre Kardeş Sayısına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki Kare Analizi Sonuçları

<i>Kardeş sayısı</i>		<i>Kazakistan</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Toplam</i>
İki veya daha az	Gözlenen	8	52	60
	Beklenen	26,8	33,2	60
Üç kardeş	Gözlenen	34	76	110
	Beklenen	49,2	60,8	110
Dört kardeş	Gözlenen	52	54	106
	Beklenen	47,4	58,6	106
Beş kardeş	Gözlenen	61	37	98
	Beklenen	43,8	54,2	98
Altı kardeş	Gözlenen	41	24	65
	Beklenen	29,0	36,0	65
Yedi veya daha fazla	Gözlenen	31	38	69
	Beklenen	30,8	38,2	69
Toplam		227	281	508

$$X^2_{(sd:5)} = 54,247, p < .01$$

Öğretmen adaylarının buldukları ülkeye göre kardeş sayılarına ilişkin çapraz tablo ile ki kare analiz sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir. Öğretmen adaylarının buldukları ülke ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($X^2_{(sd:5)} = 54.247, p < .01$). İki veya daha az kardeşi olan öğrenciler için Kazakistan grubunda gözlenen değer (8) beklenen değerden küçük (27), Türkiye grubunda gözlenen değer (52) beklenen değerden (33) büyüktür. Üç kardeşi olan öğrenciler için de Kazakistan grubunda gözlenen değer (34) beklenen değerden (49) küçük bulunurken, Türkiye grubunda gözlenen değer (76) beklenen değerden (61) büyük bulunmuştur. Dört kardeşi olan öğrencilerin her iki grupta beklenen ve gözlenen değerleri arasındaki farkın (5) nispeten küçük olduğu görülmüştür. Beş kardeşi

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

olan öğrenciler için Kazakistan grubunda gözlenen değer (61) beklenen değerden (44) büyük, Türkiye grubunda gözlenen değer (37) beklenen değerden (54) küçüktür. Beş kardeşi olanlarda olduğu gibi, altı kardeşi olan öğrenciler için Kazakistan grubunda gözlenen değer (41) beklenen değerden (29) büyük, Türkiye grubunda gözlenen değer (24) beklenen değerden (36) küçüktür. Yedi ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin her iki grupta da beklenen ve gözlenen değerleri arasında fark yoktur. Bu bulgulara dayalı olarak, bu çalışma kapsamında genel olarak Kazakistan grubundaki öğrencilerin Türkiye grubundaki öğrencilere göre ortalama kardeş sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

3.4. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Aile İkamet Yerine İlişkin Bulgular:

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Göre Aile İkamet Yerine İlişkin Çapraz

Tablo ve Ki Kare Analizi Sonuçları

<i>Aile ikamet yeri</i>		<i>Kazakistan</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Toplam</i>
Kırsal yerleşim	Gözlenen	135	59	194
	Beklenen	86,7	107,3	194
Kentsel yerleşim	Gözlenen	92	222	314
	Beklenen	140,3	173,7	314
Toplam		227	281	508

$$X^2_{(sd:1)} = 78,744, p < .01$$

Öğretmen adaylarının buldukları ülkeye göre aile ikamet yerine ilişkin çapraz tablo ile ki kare analiz sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir. Ailesi köy veya belde gibi yerleşim yerlerinde ikamet edenler kırsal yerleşim, ilçe ve il merkezlerinde ikamet edenler ise kentsel yerleşim grubunda gösterilmiştir. Öğretmen adaylarının buldukları ülke ile aile ikamet yeri arasında anlamlı bir bağlantı tespit edilmiştir ($X^2_{(sd:1)} = 78.744, p < .01$). Ailesi kırsal yerleşim yerinde ikamet eden öğrenciler için Kazakistan grubunda gözlenen değer (135) beklenen değerden yüksek (87), Türkiye grubunda ise gözlenen değer (59) beklenen değerden (107) düşüktür. Ailesi kentsel yerleşim yerinde ikamet eden öğrenciler için Kazakistan grubunda beklenen değer (140) gözlenen değerinden (92) yüksek, Türkiye grubunda beklenen değer (174) gözlenen değerinden (222) düşüktür. Bu bulguya dayalı olarak, ailenin kırsal yerleşim birimlerinde ikamet etme oranının Kazakistan grubunda, kentsel yerleşim biriminde ikamet etme oranının ise Türkiye grubunda daha yüksek olduğu söylenebilir.

3.5. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Göre Ders ve Ödevleri İçin Bilgisayara Sahip Olup Olmama Durumuna İlişkin Bulgular:**Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Göre Ders ve Ödevleri İçin Bilgisayara Sahip Olup Olmama Durumuna İlişkin Çapraz Tablo ve Ki Kare Analizi Sonuçları**

<i>Bilgisayar imkânı</i>		<i>Kazakistan</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Toplam</i>
Bilgisayara sahip olan	Gözlenen	175	163	338
	Beklenen	152,2	185,8	338
Bilgisayarı olmayan	Gözlenen	52	114	166
	Beklenen	74,8	91,2	166
Toplam		227	277	504

$$X^2_{(sd:1)} = 18,807, p < .01$$

Öğretmen adaylarının buldukları ülkeye göre ders ve ödevleri için kullanabileceği bilgisayarlarının olup olmaması durumuna ilişkin çapraz tablo ve ki kare testi analiz sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir. Öğretmen adaylarının bulunduğu ülke ile ders ve ödevleri için kullanabileceği bilgisayarının olma durumu arasında anlamlı bir bağlantının olduğu tespit edilmiştir ($X^2_{(sd:1)} = 18.807, p < .01$). Ders ve ödevleri için bilgisayara sahip olanların Kazakistan grubunda gözlenen değeri (175) beklenen değerden (152) daha yüksek iken, Türkiye grubunda gözlenen değer (163) beklenen değerden (186) daha düşüktür. Bilgisayarı olmayanların Kazakistan grubunda gözlenen değeri (52) beklenen değerden (75) düşük, Türkiye grubunda gözlenen değer (114) beklenen değerden (91) yüksektir. Bu bulguya dayalı olarak, Kazakistan grubunda bilgisayara sahip olma oranının Türkiye grubundan daha yüksek olduğu söylenebilir.

3.6. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Göre Aile Ekonomik Durumuna İlişkin

Bulgular:

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Buldukları Ülkeye Göre Aile Ekonomik Durumuna İlişkin Çapraz Tablo ve Ki Kare Analizi Sonuçları

<i>Aile ekonomik durumu</i>		<i>Kazakistan</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Toplam</i>
Kötü veya çok kötü	Gözlenen	0	23	23
	Beklenen	10,3	12,7	23,0
Orta	Gözlenen	73	168	241
	Beklenen	108,1	132,9	241,0
İyi	Gözlenen	132	86	218
	Beklenen	97,8	120,2	218,0
Çok iyi	Gözlenen	22	2	24
	Beklenen	10,8	13,2	24,0
Toplam		227	279	506

$$X^2_{(Sd:3)} = 82,347, p < .01$$

Öğretmen adaylarının bulunduğu ülkeye göre aile ekonomik durumuna ilişkin çapraz tablo ve ki kare analiz sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir. Öğretmen adaylarının aile ekonomik durumunu çok kötü, kötü, orta, iyi veya çok iyi seçeneklerinden birisini seçerek belirtmeleri istenmiştir. Çok kötü seçeneğini işaretleyen öğrencilerin sayısının az olması (2 öğrenci) sebebiyle en yakın grupta birleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının buldukları ülke ile aile ekonomik durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($X^2_{(Sd:3)} = 82,347, p < .01$). Kazakistan grubunda kötü veya çok kötü grubunu işaretleyen öğrenci bulunmamaktadır. Aile ekonomik durumu orta olan öğrenciler için Kazakistan grubunda beklenen değer (108) gözlenen değerden (73) yüksek, Türkiye grubunda beklenen değer (133) gözlenen değerden (168) düşüktür. Aile ekonomik durumu iyi olanlar için Kazakistan grubunda gözlenen değer (132) beklenen değerden (98) yüksek, Türkiye grubunda gözlenen değer (86) beklenen değerden (120) düşüktür. Diğer taraftan çok iyi seçeneğini işaretleyen 24 öğrenciden sadece ikisi Türkiye grubundadır. Bu bulgulara dayalı olarak bu çalışmada, Kazakistan grubundaki öğrencilerin aile ekonomik durumunun genel olarak Türkiye grubundakilerden daha iyi olduğu söylenebilir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma Türkiye ve Kazakistan'da öğretmen yetiştirme lisans programlarına kayıtlı olan öğretmen adaylarının sosyal ve kültürel sermayelerinin göstergesi olan bazı özelliklerini betimlemek ve karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Öğretmen adaylarının bulunduğu ülkeyle ebeveyn öğrenim durumu, kardeş sayısı, aile ikamet yeri, ders ve ödevleri için bilgisayara sahip olup olmama durumu ve aile ekonomik durumu arasında anlamlı bağlantılar tespit edilmiştir.

Ebeveyn öğrenim durumuna göre her ülke arasında farklılık olmasına rağmen, 2019 yılı İnsani Gelişme Endeksi'nde (Human Development Index – HDI) 189 ülke arasında Kazakistan 51, Türkiye 54'üncü sırada yer almış olup, her iki ülke de "çok yüksek insani gelişme" grubunda bulunmaktadır (United Nations Development Programme [UNDP], 2020). İnsani Gelişme Raporunda ortalama eğitim yılı Kazakistan'da 11,9 iken, Türkiye'de 8,1'dir (UNDP, 2021). Diğer taraftan beklenen eğitim yılı Kazakistan'da 1992 yılında 12,3 iken 2019 yılında 15,6'ya, Türkiye'de 1992 yılında 9,2 iken 2019 yılında 16,6'ya çıkmıştır (UNDP, 2020). Bu sonuçlar da bu çalışmadan elde edilen bulguları destekler niteliktedir. HDI bakımından benzer olan iki ülke karşılaştırılmış olmasına rağmen, öğretmen adaylarının anne ve baba eğitim düzeyleri bakımından Kazakistan grubunun daha olumlu olduğu söylenebilir. Bu çalışma grubunda, kültürel (Bourdieu, 2015:128) veya beşerî (Coleman, 1988:95) sermayenin ebeveyn öğrenim durumu bakımından Kazakistan grubundaki öğretmen adaylarının daha avantajlı bir konumda olduğu söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre, Kazakistan grubundaki öğretmen adaylarının Türkiye grubundaki öğretmen adaylarına göre daha kalabalık ailelerden geldiği söylenebilir. Üç veya daha az kardeşi olanların oranı Türkiye grubunda, beş ve altı kardeşi olanların oranı Kazakistan grubunda daha yüksektir. Dört kardeşi olanlarla yediden fazla kardeşi olanların oranı her iki grupta birbirine yakındır. Kazakistan grubundaki öğretmen adaylarının kardeş sayısı Türkiye grubundaki öğretmen adaylarının kardeş sayısından fazladır. Bu bulgudan yola çıkarak, Kazakistan grubunda ailenin daha fazla bireyden oluştuğu söylenebilir. Hane halkı büyüklüğü ve kadın başına düşen çocuk sayısı, kardeş sayısı ile ilgili bir gösterge olarak görülebilir. Her iki ülkede, hane halkı büyüklüğü ve kadın başına düşen çocuk sayısı ile ilgili istatistiklerin bu bulguyu destekler nitelikte olduğu söylenebilir (TÜİK, 2020-a; TÜİK, 2020-b; KAZSTAT, 2021).

Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının bulunduğu ülke ile aile ikamet yerinin bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Ailenin kırsal yerleşim yerinde ikamet etme oranı Kazakistan grubunda Türkiye grubundan daha yüksektir. Buna karşılık, ailenin kentsel yerleşim yerinde ikamet etme oranı Türkiye grubunda Kazakistan grubundan daha yüksektir. Kazakistan ve

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Türkiye’de nüfusun yerleşim yerlerine göre dağılımı incelendiğinde, bulunan bu sonucun beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Zira TÜİK (2020-a) verilerine göre, 2019 yılında Türkiye’de kentsel yerleşim yerlerinde yaşayanların oranı %93, kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanların oranı %7’dir. Kazakistan’daki nüfusun 2021 yılı verilerine göre (KAZSTAT, 2021), %59,2’si kentsel yerleşim yerlerinde yaşarken %40,8’i kırsal yerleşim yerlerinde ikamet etmektedir. Mevcut çalışmada, ailesi kırsal yerleşim yerinde ikamet edenlerin oranı Türkiye grubunda %21 (59) iken Kazakistan grubunda %60’tır (135). Diğer bir ifadeyle, her iki grupta ailesi kırsal yerleşim yerinde ikamet edenlerin oranı ilgili ülke ortalamasından yüksektir. Aile ikamet yeri dikkate alındığında, kentte ikamet etmek kültürel olaylara erişimi kolaylaştırabilir. Bu yönüyle Türkiye’deki öğretmen adaylarının Kazakistan grubundakilerden daha avantajlı olduğu söylenebilir.

Mevcut çalışmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların ders ve ödevleri için kullanabileceği bilgisayara sahip olma oranı Kazakistan grubunda Türkiye grubundan daha yüksektir. Ancak yine de öğretmen adaylarının ders ve ödevleri için kullanabileceği bilgisayara ulaşma konusunda her iki grupta da sorunların olduğu, Türkiye grubunda bu sorunun daha yüksek oranda olduğu söylenebilir. Çünkü Kazakistan grubunda 52, Türkiye grubunda ise 114 öğrenci ders ve ödevleri için kullanabileceği bir bilgisayarının olmadığını belirtmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının buldukları ülke ile aile ekonomik durumu arasında anlamlı bir bağlantı bulunmaktadır. Ailesinin ekonomik durumu kötü veya çok kötü düzeyde olanların tamamı Türkiye grubundadır. Ailesinin ekonomik durumunu orta olarak belirtenlerin oranı Türkiye grubunda Kazakistan grubundan daha yüksektir. Ailesinin ekonomik durumunu iyi veya çok iyi olarak belirtenlerin oranı ise Kazakistan grubunda Türkiye grubundan daha yüksektir. Aile ekonomik durumunun iyi veya çok iyi olması durumu bir avantaj olarak görülürse, bu çalışmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak, aile ekonomik durumu bakımından Kazakistan grubundaki öğrencilerin Türkiye grubundaki öğrencilerden genel olarak daha avantajlı olduğu söylenebilir.

Yapılan bu çalışmadan elde edilen sonuçlar bu çalışmaya katılan gruplarla sınırlıdır. Benzer bir çalışma, genelleme niteliği taşıyan daha kapsamlı çalışma grupları ile yürütülebilir. Ayrıca çalışmaya kültürel ve beşeri sermaye kapsamında bulunan diğer değişkenler de dâhil edilebilir. Aile ekonomik durumu kötü veya çok kötü olanlara yönelik burs vb. destekler planlanabilir. Ders ve ödevi için bilgisayar imkânı olmayan öğretmen adaylarının bilgisayar imkânlarından yararlanmasına yönelik ortamlar oluşturulabilir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Y. (2012). *Türkiye'de öğretmenlerin toplumsal değişimdeki etkiler (1839-1950)* (Genişletilmiş ve gözden geçirilmiş 2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aydın, R., İşlek, M. ve Peker, R. (2021). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih nedenlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 312-345.
- Bourdieu, P. (2015). *Ayırım: Beğeni yargısının toplumsal eleştirisi* (Çev. D. Fırat ve G. Berkkurt). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Bozbayındır, F. (2019). Öğretmenlik mesleğinin statüsünü etkileyen unsurların öğretmen görüşleri temelinde incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 2076-2104. doi: 10.17755/esosder.583274
- Coleman, J.S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *The American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Çakar, M. ve Kulaksızoğlu, A. (1997). Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile denetim odağı düzeylerinin karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(9), 113-131.
- Ercan, H. (2011). *Türkiye'de mesleki görünüm*. Ankara: ILO.
- Eryurt, M. A. ve Ergöçmen, B. A. (2008). Ebeveyn eğitiminin doğurganlık üzerindeki etkisi. *Nüfusbilim Dergisi*, 30-31, 13-28.
- Göker, S. D. ve Gündüz, Y. (2017). Dünya ölçeğinde öğretmenlerin saygınlık statüsü ve özlük hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(213), 177-196.
- Greenhaus, J. H. ve Gallanan, G. A. (Ed.). (2006). *Encyclopedia of career development*. London: Sage Publication.
- Güleri, M. (1998). Üniversiteli ve işçi gençliğin gelecek beklentileri ve kötümserlik-iyimserlik düzeyleri. *Kriz Dergisi*, 6(1), 55-65.
- Kalkan, A. (2021). Türkiye ve bazı gelişmiş ülkelerin öğretmen yetiştirme sistemleri ve programlarının karşılaştırılması olarak incelenmesi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-16.
- Kaplankıran, İ. (2017). Kazakistan Cumhuriyetinde eğitim sisteminin tarihî seyri ve günümüzdeki yapısı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(1), 31-47
- Karagöz, Y. (2016). *SPSS 23 ve AMOS 23 uygulamalı istatistiksel analizler*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kaya; N. ve Alcı, B. (2019). Türk cumhuriyetlerinde öğretmenlik mesleği. *Journal of International Social Research*, 12(63), 823-832.
- Kiraz, Z. ve Kurul, N. (2018). Türkiye'de öğretmen işsizliği ve ataması yapılmayan öğretmenler hareketi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 270-302.
- Köse, E. (2013). Bilimsel araştırma modelleri, Edt. Remzi Y. Kıncal, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri içinde* 99-123. 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi.

- ... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)
- Kuzgun, Y. (2013). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş* (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Mete, Y. A. (2013). Güney Kore, Japonya, Yeni Zelanda ve Finlandiya'da öğretmen yetiştirme ve atama politikaları. *Electronic Turkish Studies*, 8(12). 859-878.
- Metin, Ö., Ünlü, İ. ve Kaşkaya, A. (2017). Çocukların değer ulaşımına ebeveyn eğitim durumunun etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017(8), 150-159.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2020). *Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim 2019/2020*. Erişim adresi: https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/10141326_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2020_2021.pdf Erişim tarihi: 20.09.2021
- Owen, F., K., Kepir, D. D., Özdemir, S., Ulaş U. ve Yılmaz, O. (2012). *Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(3). 135-151.
- Özdemir, C. ve Özdemir, E. D. (2017). Kazakistanda yürütülen eğitim-öğretim faaliyetleri üzerine bir değerlendirme. "Қазақстан мен шетелдердің жоғары білім беру жүйесі, С. Демирел атындағы университеттің хабаршысы". *Süleyman Demirel University Bulletin*, 4 (43), 112-128.
- Özdemir, S. ve Yalın, H. İ. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde dönüşüm eğitimde yeni değerler*. Ankara: PEGEM A Yayınları
- Pişkin, M. (2012). Kariyer gelişim sürecini etkileyen faktörler, Edt. Binnur Yeşilyaprak, *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Kuramdan Uygulamaya* içinde 43-78. 3. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Qazaqstan Respublikasy Strategialyq Josparlaý Jáne Reformalar Agenttigi Ulıtyq Statistika Búrosy – Kazakistan Cumhuriyeti Stratejik Planlama ve Reform Ajansı Ulusal İstatistik Bürosu [KAZSTAT]. (2021). Erişim adresi: <https://stat.gov.kz/> Erişim tarihi: 16.9.2021
- Sarıkaya, T., ve Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Şeker, G. ve Çapri, B. (2020). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin meslek seçiminde etkili olan faktörler*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(3), 651-663.
- Temizyürek, F. (2008). Türkçe öğretmen adaylarının demografik özellikleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 663-692.
- Tezcan, A. M. (2020). Meslek olarak akademisyenlik tercihinde kültürel sermayenin yeri, *Journal of Economy Culture and Society*, 61(1), 157-176. doi: 10.26650/jecs2019-0097
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı [TCCSBB]. (2021). *Kamu sektörü istihdam sayıları 2021*. Erişim adresi: <https://www.sbb.gov.tr/kamu-istihdami/> Erişim tarihi: 20.9.2021
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2020-a). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları-2020*, Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210> , Erişim tarihi: 13.9.2021.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2020-b). *İstatistiklerle aile*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Birth-Statistics-2020-37229> , Erişim tarihi: 13.9.2021.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2021). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması – 2021*, Erişim adresi: [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437) Erişim tarihi: 17.9.2021

United Nations Development Programme. UNDP (2021). *Human development reports*. Erişim adresi: <http://hdr.undp.org/en/indicators/69706> , Erişim tarihi: 13.9.2021.

United Nations Development Programme. [UNDP]. (2020). *Human development report*. Erişim adresi: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020.pdf> , Erişim tarihi: 13.9.2021.

Uygun, S. (2010). Türkiye de öğretmen adaylarının seçimi ile ilgili bazı uygulamaların tarihsel analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 707-730.

Ünsal, P. (2014). *Kariyer gelişim kuramları ve kariyer danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Vurucu, F. (2010). *Meslek lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yeterliliği ve meslek seçimini etkileyen faktörler* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, O. (2014). Türkiye ve Kazakistan'da okutulan Türkçe öğretmenliği lisans programlarının karşılaştırılması üzerine bir çalışma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 184-203.

Çatışma Beyanı: Makalenin yazarı bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Katkı Oranı Beyanı: Birinci yazar katkı oranı %50, İkinci yazar katkı oranı %50.

Etik Kurul Raporu: Çalışmanın etik raporu Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 30.04.2021 tarih ve 05/08 sayılı onayı ile alınmıştır.